

Обраћање високог представника и специјалног представника ЕУ, Мирослава Лајчака, Савјету безбједности УН-а

Господине предсједавајући, даме и господо,

Задовољство ми је што данас имам прилику да се директно обратим члановима Савјета безбједности, јер снага одлучности међународне заједнице подупире континуирани опоравак Босне и Херцеговине – земље чија је судбина посљедњих петнаест година неодвојиво везана са одлукама које се доносе у овом Савјету – и ово је управо одговарајући форум у којем треба да се понови та снага одлучности.

Алтернативни пут

У годинама непосредно након рата, замах за опоравак Босне и Херцеговине био је одржаван темељном и одлучном имплементацијом Дејтонског мировног споразума (ДПА). Нови замах је настао када су грађани БиХ почели да чланство у Европској унији посматрају као пут којим ће своју земљу трајно одмакнути од насиља, неповјерења и неимаштине.

Крајем 2006. године, преговори о Споразуму о стабилизацији и придруживању са ЕУ успјешно су закључени. Међутим, будући да кључни политички услови ЕУ, у области реструктурирања

полиције, сарадње са Хашким трибуналом, реформе јавне управе и реформе јавног емитовања нису испуњени, Споразум о стабилизацији и придруживању још увијек није чак ни парафиран.

Ово, нажалост, значи да је од свих земаља западног Балкана Босна и Херцеговина данас посљедња у реду у процесу интеграције у ЕУ.

Ово је избор који су направили лидери Босне и Херцеговине који учествују у већинској власти. Њихов избор је дијаметрално супротан жељама грађана, од којих 70% желе да Босна и Херцеговина постане пуноправна чланица Европске уније.

Иако је пут ка Европи тренутно блокиран због непостојања политичке воље и компромиса код локалних лидера, исти нема алтернативе. Истовремено, земља не може једноставно стати. Босна и Херцеговина мора ићи напријед. Од њених грађана се не може очекивати да бесконачно толеришу корупцију, сиромаштво и константну неефикасност институција власти и јавних услуга. Од њих се не може очекивати да подносе нефункционалност извршних и законодавних институција земље.

Ово је земља у којој половина становништва живи на граници или испод границе сиромаштва и којој су хитно потребни економски закони како би се стимулисало отварање радних мјеста и подигао животни стандард!

Поред тога, земља која се припрема за чланство у ЕУ мора да усвоји хиљаде закона и прописа који су у складу са ЕУ. Према садашњем темпу, за овај процес ће требати много деценија. На примјер – прошле године је усвојен само безначајан број закона који су важни за европске интеграције.

Ово је контекст у којем је међународна заједница оцијенила да још увијек није право вријеме да оде из Босне и Херцеговине. Због тога је Управни одбор Савјета за имплементацију мира у јуну ове године потврдио да ОХР треба да настави са радом и испуни свој мандат у складу са Дејтонским мировним споразумом. Мој пуни мандат у својству високог представника остаје. Савјет

за имплементацију мира је потврдио тај мандат и очекује да тај мандат буде спроведен.

Да будемо јасни – и даље је циљ одговорност домаћих органа, али Савјет за имплементацију мира у фебруару је одлучио да ова земља још увијек није спремна за самостално управљање, имајући у виду политичка дешавања у Босни и Херцеговини и у регији у посљедњих 18 мјесеци. То значи да ОХР још увијек има важну улогу.

Недавно сам искористио свој мандат да ојачам функционалност Савјета министара. Надаље, позвао сам државни парламент да предложи измјене и допуне пословника како би се ојачала функционалност Парламента. Предузео сам те кораке како бих ријешио ситуацију у којој чланови Савјета министара могу блокирати рад владе једноставно тако што ће одлучити да не присуствују њеним сједницама.

У рјешавању структуралних недостатака у постојећем политичком и административном систему дјеловао сам у потпуности у складу са словом и духом Дејтонског мировног споразума и Устава. Правну процјену ових мјера потврдиле су све земље заступљене у Управном одбору Савјета за имплементацију мира и све земље чланице ЕУ. Као што вам је познато, генерални секретар УН-а и сам је недавно изразио забринутост због покушаја да се блокира спровођење мојих одлука, те позвао све стране на конструктивну сарадњу.

Без обзира на импулсивну реакцију само једног од три конститутивна народа, и даље се настављају моји напори да се обезбиједи појашњење одлуке и да се да правна потврда да су мјере праведне, уравнотежене и позитивне за функционалност босанскохерцеговачких институција. Нити једна од тих мјера не укида уставне прерогативе босанскохерцеговачких ентитета, нити утиче на било који елемент заштите виталних националних интереса било којег од конститутивних народа.

Међутим, дјелујући са искреним намјерама да одговорим на

забринутост коју је изразио један од конститутивних народа, ја сам први високи представник који је доставио и појашњење сопствених мјера. Понудио сам и да оно буде обавезујуће, као што је и тражено, а потом сам понудио и да се правно мишљење прилагоди тако да одражава разговоре који су вођени између наших правних стручњака. Договор још увијек није постигнут, али рад на томе ће бити настављен.

Оно што морамо признати јесте да је БиХ у кризи. Мјере које сам предузео 19. октобра само су извукле у први план нека суштинска питања која трују политичку атмосферу готово двије године.

Ријеч је о кризи која захтијева пуну пажњу међународне заједнице. На њу се мора гледати као на дио шире ситуације на западном Балкану, а не као на посебно питање.

Позабавивши се стварним проблемима, само смо изазвали реакцију која је тињала испод површине. Пуко гурање проблема под тепих неће их ријешити. Ако се не увиди озбиљност кризе и ако се не буде дјеловало у складу с тим, цијена ће бити висока.

Чланови Савјета за имплементацију мира више пута су нагласили да је циљ међународне заједнице да се одговорност за политички процес врати у руке грађана Босне и Херцеговине. Као представник међународне заједнице, наставићу предано радити на томе.

Велики помак у том смислу представља успостава институција које се не могу саботирати због уских страначких интереса. У ствари, сматрам да ће недавни амандмани, чији је циљ да олакшају рад Савјета министара, бити позитивна препорука за затварање ОХР-а, када дође вријеме за разговоре о томе.

Али, за сада смо далеко од таквих разговора. Тренутно постоје двије опције: ескалација или смирење кризе. Домаћи актери могу и даље дјеловати недобронамјерно у смјеру даље ескалације. Или, пак, могу дјеловати у доброј вјери, с циљем смиривања ситуације и враћања Босне и Херцеговине на њен европски пут.

Управни одбор Савјета за имплементацију мира рекао је на својој октобарској сједници да је “вријеме да политичари у БиХ престану са праксом преиспитивања темељне структуре државе и њених саставних дијелова. Босни и Херцеговини су хитно потребне реформе да би могла изградити модерну и ефикасну државу која може да заузме своје мјесто у евро-атлантским институцијама и испуни обавезе из Дејтонског мировног споразума. То се може постићи једино компромисом.”

Компромис и договор су могући – то смо се недавно могли увјерити на примјеру Мостарске декларације о реформи полиције. Није довољно за парамирање Споразума о стабилизацији и придруживању, али је позитивна основа за даљи напредак. Увјерили смо се у то и на примјеру усвајања нове Економске платформе од стране државног и ентитетских премијера прије неколико седмица – о овоме ћу касније рећи нешто више. Али, реалност је да нам је потребан непрекидан ангажман међународне заједнице како би ове иницијативе уродиле плодом.

Дјелотворан међународни консензус

Господине предсједниче, више од десет година чланови Савјета за имплементацију мира постижу дјелотворан консензус о томе како помоћи Босни и Херцеговини у послужератном опоравку. До данас је тај консензус био снажан и он се мора и даље одржавати.

На посљедњем састанку Управног одбора Савјета за имплементацију мира, одржаном у Сарајеву 30. и 31. октобра, политички директори су још једном једногласно потврдили да Савјет за имплементацију мира неће остати пасиван у случају провокативних изјава или потеза.

Овако недвосмислено изражен став међународне заједнице је дошао у право вријеме – с обзиром да су неки лидери у БиХ, те неки представници власти ван Босне и Херцеговине, почели износити ставове који су прије 15 година довели до катастрофе.

Међународна заједница није добронамјерни посматрач у политичком животу Босне и Херцеговине; она је гарант споразума којим је очуван мир у овој земљи више од десет година, тако да она мора показати да и даље веома озбиљно приступа овој обавези.

Сигурно окружење

За само неколико дана Савјет безбједности ће расправљати о продужењу мандата војних снага Европске уније у Босни и Херцеговини. Дозволите да кажем веома јасно да је продужење мандата ЕУФОР-а кључна гаранција да се политичка питања, која морају бити ријешена у оквиру послеријатног опоравка Босне и Херцеговине, могу ријешити у сигурном окружењу.

У земљама западног Балкана сада се рјешавају сва преостала кључна питања која су проистекла из распада бивше Југославије. Вјерујем да је од пресудног значаја да задржимо војни капацитет који тренутно постоји, како би елиминисали могућност да било која странка поништи напредак који је до сада остварен.

Од када је у децембру 2004. године преузео мандат од стабилизацијских снага, СФОР-а, ЕУФОР је помагао у сложеном процесу смањивања, демократизације и припреме Оружаних снага БиХ за евентуално чланство у НАТО савезу, те је помагао органима власти БиХ у хапшењу оптужених ратних злочинаца.

У 2007. години ЕУФОР је прије планираног рока окончао своју транзицију и смањио обим снага на отприлике 2,500 припадника, при чему је задржао способност брзог распоређивања трупа широм земље, као и могућност распоређивања резервних снага извана. ЕУФОР има прави мандат и права средства, који треба да остану на снази док ЕУФОР не оконча свој задатак.

Као специјални представник Европске уније у Босни и Херцеговини, ја сам одговоран да осигурам стабилно, досљедно и

ефикасно присуство ЕУ у земљи; то укључује и пружање политичког надзора ЕУФОР-у и Полицијској мисији ЕУ (ЕУПМ). Након захтјева Предсједништва БиХ у септембру, ЕУ ће вјероватно обновити мандат ЕУПМ-а на још двије године након што њихов садашњи мандат истекне у децембру.

Напори који се већ деценију улажу у модернизацију и демократизацију полицијских служби у БиХ су током првих година започели активностима Међународних полицијских снага УН-а (ИПТФ). Као што вам је познато, једно од неријешених питања из периода њиховог рада односи се на полицајце који нису враћени на дужност након процеса ревизије ИПТФ-а и који нису имали право жалбе након завршетка мандата ИПТФ-а. Након интервенције Савјета безбједности, рјешење је сада у фази реализације, иако уз одређене административне потешкоће. Ја ћу и даље пратити овај процес и радити како бих осигурао да Босна и Херцеговина испуни своје обавезе према Уједињеним нацијама у овом питању.

Господине предсједниче, даме и господо, ја сам настојао да вам осликам реалну слику о томе гдје смо данас у Босни и Херцеговини. Био сам искрен у погледу недостатака које показују политичке елите. Скреноу сам вам пажњу на неке знакове који указују на то да ова ограничења не морају нужно бити ендемска. Лидери Босне и Херцеговине могу дјеловати на просвијетљен и инклузиван начин, а ми ћемо их охрабрити да у будућности то чине досљедније.

Платформа за дјеловање

Тројица премијера и градоначелник Брчког су 16. октобра потписали “Платформу за дјеловање”, којом су утврдили кључна подручја економских реформи у којима постоји сагласност и којом су се обавезали да ће подржавати законодавне и административне кораке у овим подручјима. И ово је био охрабрујући развој ситуације.

Босна и Херцеговина је сада у четвртој години стабилног

економског развоја и раст њеног ГДП-а се процјењује на шест посто у 2007. години. Инфлација је и даље на ниском нивоу, а тренутни платни и трговински дефицити се смањују. Међутим, напори на унапређењу пословне климе, привлачењу инвестиција и стварању пријeko потребних радних мјеста осујећени су политичким застојима. Ипак, у много случајева, одговарајући закони су спремни за расправу и усвајање.

Стварање боље пословне климе унапређењем система банкарског надзора, регулисањем фармацеутског тржишта, успостављањем исправног система распоdjеле пореских прихода, модернизирањем закона који регулишу комерцијалну дјелатност, те успостављањем Социјалног и економског Савјета БиХ може се унаприједити у мјесецима који долазе ако политички лидери буду испуњавали своје обавезе и усредсредили се на економске реформе. Координација циљева фискалне политике на разним нивоима власти и рационализовање плата у јавном сектору такође су подручја у којима ћемо настојати окончати кашњења у погледу доношења закона.

Сребреница

Хтио бих, такође, да вам скренем пажњу на ниво консензуса који је постигнут и одржан у суочавању са сталним патњама људи у подручју Сребренице. Могу да вас извијестим да је ове године обиљежавање годишњице страдања прошло у миру.

Влада РС је за подручје Сребренице одвојила значајна развојна средства. Сви домаћи органи власти тренутно здушно учествују у реализацији иницијативе коју предводи специјални изасланик амбасадор Клифорд Бонд, под окриљем ОХР-а, на утврђивању социјалних, економских, безбједносних и правосудних побољшања која се могу спровести у подручју Сребренице. Амбасадор Бонд је 6. новембра предсједавао великом међународном инвестиционом конференцијом, чији циљ је био да се привуку приватна улагања у Сребреницу. Моја Канцеларија ће и даље наставити са пружањем

помоћи овом процесу.

У јулу сам издао налог о одузимању пасоша и путних докумената за 93 особе против којих се воде истраге о почињеним ратним злочинима у и око Сребренице 1995. године, од којих је 35 накнадно суспендовано са посла у полицији РС. Поред тога, ОХР је лобирао за финансирање већег броја истражитеља, које би ангажовало Државно тужилаштво у циљу вршења истрага о особама које су евентуално учествовале у геноциду у Сребреници.

Када се мој претходник обратио Савјету безбједности у мају, он је скренуо пажњу на пресуду Међународног суда правде о томе да је у Сребреници почињен геноцид и ургирао је да Савјет безбједности уведе УН-ов Дан Сребренице у знак сјећања на трагичне догађаје који су се тамо одиграли 1995. године, и у знак одавања почаст жртвама геноцида и њиховим породицама. Ја бих, такође, позвао Савјет безбједности да овај приједлог узме у разматрање.

Правда и мир

ОХР и даље подржава и координише реформе у области правосуђа и промовише покретање још једног удара на организовани криминал и корупцију. Моја Канцеларија је недавно одржала два савјетовања у погледу рјешавања питања у области правосуђа. Првој сједници, на којој су размијењена мишљења, присуствовали су чланови Савјета за имплементацију мира, Управног одбора амбасадора и других кључних међународних организација и донатори, док је друга сједница одржана између представника међународне заједнице и власти у сектору правосуђа у Босни и Херцеговини. Питања о којима се разговарало на ове двије сједнице су обухватала суштинску потребу за стратешким документима, као што је генералнија стратегија у сектору правде и национална стратегија у приступу питању ратних злочина. На основу овога, могуће је утврдити даљу подршку и помоћ међународне заједнице у питањима као на примјер:

пројекат државног затвора, међународно присуство у правосуђу БиХ, сателитске канцеларије Суда БиХ у случајевима ратних злочина, раздвајање Суда БиХ и Тужилаштва, питање Апелационог суда и интеграција буџета.

Као резултат ове иницијативе, осигурано је дјеломично финансирање изградње државног затвора и Министарство правде је основало Радну групу чији је задатак израда опсежне стратегије у вези са питањем ратних злочина, како би било могуће на одговарајући начин утврдити приоритете за ратне злочине и процесуирати их. Завршена је и државна стратегија сектора правосуђа. Хапшењем још двије особе за које је Хашки суд расписао оптужнице за ратне злочине у Босни и Херцеговини и Црној Гори, број хашких оптуженика на слободи се смањио на четири.

Господине предсједниче, никад није постојала већа потреба за јединственим и одлучним приступом међународне заједнице изазовима Босне и Херцеговине. Радимо на уклањању задњих препрека трајној обнови ове земље да би омогућили њену пуну интеграцију у евро-атлантске структуре. Опредијељени смо за политику преузимања одговорности и нећемо дозволити да себичне или кратковидне калкулације босанскохерцеговачких политичара угрозе тај процес. Међутим, пошто је пут ка Европи тренутно блокиран, наша је дужност да дјелујемо, устрајно и креативно, да би што брже довели до побољшања у свакодневном животу грађана Босне и Херцеговине, да би створена криза почела да се смирује. Поред тога, морамо и осигурати да се не дозволи да било који развој догађаја у другим дијеловима западног Балкана прејудицира позитивне изгледе које Босна и Херцеговина има право да ужива након деценије тешко постигнутог напретка.

Да закључим, постоји још много тога што морају учинити наши локални партнери и међународна заједница и ОХР. У потпуности схватамо своју одговорност и због тога смо тако много уложили у протеклих дванаест година. Наша одговорност значи да не можемо напустити БиХ.

Јасно је да постоје двије опције за краткорочну будућност ове земље. Прва је да босанскохерцеговачки политичари наставе са заоштравањем, стварајући нестабилност и блокирајући сваки напредак. Ова опција ће водити ка нестабилности и даљем политичком конфликту.

Друга опција је да се што прије одблокира пут ка Европи. То би донијело јасне користи свим грађанима земље и допринијело регионалној стабилизацији и безбједности.

Да би се то постигло, мора се превазићи политичка криза; морају се урадити конкретни кораци на реформи полиције како би се могао потписати и спровести Споразум о стабилизацији и придруживању. Преостали оптуженици за ратне злочине се морају пребацити у Хашки трибунал. Мора се покренути уставна реформа да би се побољшала функционалност државе и њених институција.

Моја је одговорност да овим задацима приступим са енергијом и повјерењем и радићу конструктивно са свим локалним партнерима који желе исто.

У завршној анализи вјерујем да све земље чланице Савјета за имплементацију мира, заједно са грађанима БиХ, желе исту ствар; потпуну имплементацију Дејтонског мировног споразума и стабилну и одрживу Босну и Херцеговину која неповратно иде својим путем ка чланству у ЕУ. Није питање да ли домаће власти треба да преузму одговорност, него када.

Али, са преузимањем одговорности од стране домаћих власти, долази и одговорност домаћег руководства да начини потребне политичке компромисе које тражи модерна демократска држава. То је кључ да би домаће власти преузеле одговорност. Зато позивам лидере БиХ да покажу такво лидерство у предстојећим мјесецима; да се повуку од конфронтација и национализма, да испуне услове за Споразум о стабилизацији и придруживању са ЕУ и да покрену конструктиван дијалог о реформирању Устава.

Хвала вам.